

În ceea ce privește teatrele și secțiile de estradă, activitatea acestora se află încă sub semnul unor înnoiri structurale.

Noile spectacole de estradă, aflate actualmente în lucru, își vor concentra atenția spre reliefarea a ceea ce este nou, înaintat în comportarea oamenilor de la noi, satirizînd în același timp manifestările înapoiate, antisociale.

În general, consider că repertoriul instituțiilor muzicale de spectacole și concerte, pe stagiunea 1974—1975, se înscrie pe linia sarcinilor ce rezultă din Programul ideologic al P.C.R., din prețioasele indicații ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, Secretarul general al partidului

nostru. Se vor depune în continuare eforturile necesare pentru îmbogățirea repertoriului, pe parcurs, cu noi lucrări în toate genurile, astfel încît noua stagiune muzicală, concepută sub semnul mărețului eveniment din viața partidului și poporului nostru, cel de al XI-lea Congres al P.C.R., să răspundă în cît mai mare măsură cerințelor actuale, să contribuie la formarea și educarea omului nou, cu o conștiință înaintată, capabil să înțeleagă și să acționeze pentru traducerea în viață a Programului P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism.

Tradiții și înnoiri în muzica sovietică

de dr. Vasile TOMESCU

În ziua de 11 noiembrie 1974 a avut loc în aula Uniunii compozitorilor din R. S. România, o festivitate dedicată muzicii sovietice, cu prilejul celei de a 57-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Festivitatea a fost deschisă de Ion Dumitrescu, președintele Uniunii compozitorilor. Au fost de față Evghenia Soloviova, șef de secție în Ministerul Culturii din U.R.S.S., reprezentanți ai Ambasadei Sovietice în R. S. România, muzicologul Ivan Martinov și compozitorii Rostislav Boiko și Juri Semeniako, oaspeți ai Uniunii compozitorilor din R. S. România.

Tinerii interpreți Justin Opreanu, Elena Popescu, Dorel Fodoreanu și Ștefana Fodoreanu au prezentat Sonata a III-a pentru pian și Patru miniaturi pentru vioară și pian de Serghei Prokofiev, Nocturnă pentru violoncel și pian de Aram Hacıaturian, Rondo pentru violoncel și pian de Dmitri Kabalevski și Trio pentru vioară, violoncel și pian de Dmitri Șostakovici.

Programul artistic a fost precedat de un cuvînt care constituie obiectul articolului de față. (n.r.)

Expresie a bogatelor și rodnicelor tradiții de legături prietenești între statele și partidele noastre, de relații întemeiate pe principiul respectului și prețuirii reciproce, colaborarea româno-sovietică se confirmă dinamică și fructuoasă și în ansamblul culturii și astfel și în domeniul muzicii. Pe acest drum, audiția de muzică sovietică organizată de Uniunea compozitorilor din Republica Socialistă România, înscriindu-se în cadrul manifestărilor prilejuate în țara noastră de cea de a 57-a aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, ne oferă în același timp posibilitatea reîntîlnirii cu cîteva creații de seamă ale maeștrilor muzicii sovietice în tălmăcirea unor tineri și valoroși interpreți români, ca și sugestia unei plăcute evocări a schimbărilor de idei și valori între muzica și muzicienii din România și U.R.S.S.

Avem astfel bucuria de a aminti momentul dialogului purtat la Moscova între conducerea Uniunii de compozitori din cele două țări, în legătură cu probleme fundamentale, teoretice și de creație, eveniment însoțit de concerte publice edificatoare pentru tendințele și înfăptuirile muzicale actuale din România și Uniunea Sovietică. Aniversarea a 60 de ani de viață ai președinților celor două Uniuni de compozitori a fost marcată prin calde omagii, publicate în cinstea compozitorului Tihon Hrennikov de revista **Muzica** și în cinstea compozitorului Ion Dumitrescu de revistele **Sovetskaia Muzika** și **Muzicalnaia Jizni**, profesorul Ivan Ivanovici Martinov fiind printre semnatori. Sărbătorirea septuagenarului Aram Ilici Hacıaturian a fost cinstită în revista **Muzica** prin însemnări ale discipolilor români ai eminentului muzician. Împreună cu colegul

Laurențiu Profeta am fost martor al unei memorabile scene, petrecută în luna aprilie a anului curent, cu prilejul participării noastre ca invitați la lucrările celui de al V-lea Congres al Uniunii compozitorilor sovietici, scenă care are darul de a oglindi sufletul cald, pasionat al lui Aram Illici, dragostea și prețuirea acordate de el muzicii românești și care nu-și află perechea decât în aceleași sentimente și atitudini pe care le arăta George Enescu față de muzica și muzicienii sovietici. Ne aflam deci într-un moment de repaus, când deodată ne apare în față prestigioasa figură a autorului lui **Gaianeh**, balet care de altfel a cucerit repertoriul teatrelor occidentale cum au cucerit repertoriul mondial **Concertul de vioară** sau **Simfoniile**. Hacıaturian, asaltat de ziariști, rezista minoritar la solicitările ofensive ale grupului de ziariști dornici să-i smulgă o opinie, un gând, o impresie. „N-am ce să vă spun, lăsați-mă în pace“, se apăra Aram Illici. Nici n-apucă însă să se dumirească bine desolia pe care aveam cinstea s-o afirmăm, că deodată schimbă tonul și solicită el autoritar pe trimișii presei, destăinuindu-le cu dezinvoltură : „Ei bine, scrieți vă rog cât mai subliniat : am de spus că iubesc și prețuiesc muzica românească în frunte cu Enescu, Georgescu, Silvestri și Jora, că păstrez cele mai vii amintiri despre România și arta ei, despre oamenii vrednici și despre frumusețea locurilor de acolo“ etc., etc. L-am asigurat că, la rîndul nostru, îl admirăm și îl iubim nu mai puțin, ca pe un mare maestru al artei din vremea noastră, ca pe un om cald, apropiat, prietenos.

Colaborarea în domeniul muzicologiei a cunoscut de asemenea o intensificare concretizată prin apariția în revistele noastre a multor materiale substanțiale, reflectînd relațiile prietenești dintre creatorii și artiștii celor două țări. Muzicologi ca Ivan Martinov, Rufina Leites și alții contribuie cu dăruire la afirmarea, în publicațiile sovietice, a valorilor muzicii românești iar autori români ca Zeno Vancea, Tiberiu Alexandru, Octavian Cosma, Viorel Cosma, Petre Codreanu colaborează la revista **Sovetskaia Muzika**. Mulți muzicieni români sînt, pe de altă parte, prezenți în presa românească cu articole despre muzica sovietică și remarc, referindu-mă la vremea din urmă, însemnările lui Laurențiu Profeta despre amintitul eveniment din viața compozitorilor sovietici, ale lui Viorel Cosma despre vizita în URSS ca și pe cele ale Ilincăi Dumitrescu despre pedagogia sovietică pianistică actuală, toate publicate în revista **Muzica**.

Exprimăm mulțumiri pentru atenția acordată împlinirii a trei decenii de înflorire a culturii muzicale în România socialistă, prin impunătorul ciclu de articole publicate în numărul din luna august al revistei **Sovetskaia Muzika**. Am avut prilejul, care mă onorează, de a semna un studiu dedicat relațiilor muzicale est-vest într-un volum de interes internațional apărut la Moscova sub îngrijirea profesorului Boris Iarustovski. Un rol activ, în adîncirea cunoașterii reciproce, îl au concertele, expozițiile de discuri și tipărituri muzicale, emisiunile de radio și televiziune care au devenit tradiționale, cunoscînd în acest an jubiliar o intensitate deosebită, precum și manifestările curente sau extraordinare ale ansamblurilor și soliștilor din cele două țări prietene, manifestări care au devenit atît de bogate și fecunde, încît numai o privire foarte largă le-ar putea cuprinde și sintetiza. La acest amplu tablou se cuvine să reamintim aportul școlii sovietice la formarea tinerilor muzicieni români, domeniu care are astăzi o istorie de decenii. Este locul să reținem din memorie, cu profundă și nestinsă vibrație, clipele de rară desfătare spirituală create pe podiumul sălilor românești de concert de ilustrul violonist care a fost David Oistrach, de asemenea prieten și admirator al lui George Enescu. Aducem cu acest prilej un omagiu postum acestui mare artist al timpurilor noastre, al cărui aport ne este evocat într-un articol inedit pe care-l semnează în numărul de față al revistei profesorul Ivan Martinov. Oprim aici firul bogat al evocărilor privind colaborarea muzicală dintre țările noastre, care va ține, sîntem siguri, și în viitor, ritmul relațiilor vaste, multilaterale dintre România și URSS, pentru a pefața foarte pe scurt auditia programată.

Chemată de destinul istoric să exprime viața poporului rus, puternica lui sensibilitate artistică, generînd o covîrșitoare forță realist-epică la Glinka și Borodin, realist-psihologică la Dargomijski și mai ales la Mussorgski și legendar-fantastică la Balakirev, Korsakov, și Skriabin, școala muzicală națională rusă avea să infuzeze energii înnoitoare însăși școlii occidentale la contactul cu care s-a format. Descoperind și punînd în valoare elemente de polifonie modală, de ritm și instrumentație sugerate de bogatul folclor rus și oriental de o pregnantă și inedită originalitate, muzicienii ruși participă atît de substanțial la regîndirea concepției și tehnicii muzicii europene a începutului de veac, în special proprii impre-

sionismului francez încît un istoric ca René Dumesnil ținea să constate: „Les russes se mêlent à la vie musicale française si parfaitement qu'il est impossible de les en séparer pour en écrire l'histoire".¹⁾ Dacă Korsakov a sugerat Occidentului muzical explorarea scărilor cromatice și orientale și o orchestrație de un pitoresc fascinant, dacă Mussorgski imprimă muzicii culorile fruste ale modalismului și ritmicii proprii străvechii arte țărănești ruse, dacă Skriabin postulează un sistem armonic revoluționar germinat de acordurile de cvarte, capabil să exprime viziuni de o poezie insolită, să redea imagini tulburătoare, extatice, mitice, Stravinski creează în arta secolului XX o operă monumentală, de vastă cuprindere tehnico-stilistică, supusă unei gândiri atît de personală și de unitară în deconcertanta ei diversitate încît marea influență pe care a exercitat-o, începînd cu anul 1913, este încă vie și activă și astăzi. De la parodiarea atmosferei de bilci pînă la sentimentul de elevație poetică, de la exercițiul „întoarcerilor" către arta primitivă și către vechii maeștri la restructurarea muzicii întîmpinată cu violență de critica academizantă, Stravinski rămîne deopotrivă un mare artist rus și un mare artist al veacului său. Lecția dată de el posterității este pe cît de singulară pe atît de elocventă: „El a demonstrat prin însuși acest fapt — notează Henri Sauguet, îndată după dispariția muzicianului — că nu există timp, sau modă sau tehnică — depășite sau inutilizabile; că în orice formă muzicală fie că aparține secolelor trecute, fie că e proprie zilelor noastre se poate urma o artă nouă cu condiția să fii în măsură a gândi, într-un spirit propriu, această muzică."

Formați, ca și Stravinski, la contactul Orientului tradițiilor muzicale multimilenare cu permanențe ale Occidentului european, vatră a clasicismului și teatru al înnoirilor artei culte, exponenți de seamă ai școlii sovietice, contribuie ei înșiși la adîncirea mai departe a acestei mirabile sinteze. Perioada interbelică coincide cu efortul spre delimitarea netă și definitivă față de școlile francoeză și germană care au jucat un atît de important rol formativ și afirmarea unei arte generată de impulsul ideilor înnoitoare, ale Marii Revoluții din Octombrie. Perioada postbelică stimulează, în cadrul culturii sovietice multinaționale, concentrarea preocupărilor creatoare în direcția unei muzici, pe plan estetic profund sensibilă la nobilele aspirații umaniste și patriotice,

ce, iar pe planul tehnicii componistice deschisă marilor căutări artistice, dar cruțată de obsesia efemeridelor de limbaj lipsite de miezul gândirii perene și de seva sensibilității pline de viață și culoare omenească.

Integrat mai întîi celor mai febrile curente innoitoare ale muzicii occidentale, Serghei Prokofiev s-a alăturat apoi, dînd curs unei profunde chemări lăuntrice, efortului de creare a muzicii sovietice la confluența marilor tradiții naționale cu dinamismul construcției pe plan social-economic și spiritual în care s-a angajat patria sa. El este înfăptuitorul unora dintre cele mai personale sinteze între spiritul artei universale și originalitatea pregnantă a muzicii ruse, cu rezonanțe mergînd de la arhaism sever, aspru (**Suita scitică**) pînă la mesajul contemporan militant (Simfonii, concerte, cantate, muzică de film, balet). Cu Prokofiev, Șostakovici, Hacıaturian, Miaskovski, Kabalevski, Hrennikov, cu noile generații din care fac parte Sviridov, Karaev, Taktakișvili, Scedrin sau Eșpai, muzica sovietică reprezintă unul din fenomenele artistice cele mai impetuoase și caracteristice ale timpului nostru. Este o realitate net distinctă și unitară în contemporaneitatea mondială și totodată complexă, diversă, prin sinteza care se desfășoară în însuși perimetrul ei de afirmare, între prestigioasa experiență a școlii ruse și tendințele de creștere viguroasă a noilor școli muzicale naționale aparținînd Republicilor sovietice din Sud (R.S.S. Gruzină, R.S.S. Armeană, R.S.S. Azerbaidjană), Vest (R.S.S. Ucrainiană), Nord-Vest (Țările Baltice), Est (R.S.S. Kazahă, R.S.S. Tadjică).

În această direcție, concertele prilejuite nu de mult de cel de al V-lea Congres al Uniunii compozitorilor sovietici, eveniment despre care am amintit, au fost cît se poate de revelatoare. Noul ciclu de lieduri de Șostakovici pe versuri de Țvetaeva, premiera mondială a operei **Jucătorul** de Prokofiev, spectacolele cu baletul **Ana Karenina** de Scedrin, avînd în rolul titular pe celebra Plisetkaia, creații simfonice de o captivantă culoare modală și orchestrală ale unor autori ca Jiganov — R.S.S.A. Tătară, Rahmadiev — R.S.S. Kazahă, Bahor — R.S.S. Tadjică, lucrări de un sesizant suflu tineresc, semnate de un Skoric sau Ganceli, ne-au condus toate ferm la concluzia că muzica sovietică reprezintă un aspect deosebit de fecund și plin de vitalitate al artei contemporane, care se îmbogățește continuu cu talente și stiluri, cu tendințe majore și împliniri certe, fără obsesia modernismului și extravaganței dar cu aspirația spre înnoirile profunde în substanța umanistă a muzicii, spre adevărul etern al expresiei și măiestria rară a realizării.

1) *Le courrier musical de France* — no. 34. 2 — e trimestre, 1971, p. 68.